

ging wel de richting van zielsverwantschap uit de laatste jaren. Daar gaat het óók om, de innerlijke kant in elkaar herkennen, dat je deelt wat essentieel is. De missie is daar dan meer de manifestatie van."

In 'Omgaan met gestorvenen' spreken jullie over wat je aan deze en gene zijde van de dood nog voor elkaar kunt betekenen. Jouw moeder is in de zomer van 2003 overleden. Heb je steun aan je eigen werk hierbij?

"In de laatste weken van het leven van mijn moeder was ik bezig met het doorlezen van de engelse vertaling van het boek. Het was heel bijzonder om het in die tijd te lezen. De inhoud kwam weer dichterbij. Ik had het zo geschreven dat de lezer er zich al inlevend mee kon verbinden. Ik kreeg daarvoor ook de ingevingen, dat was een bijzondere ervaring bij het schrijven. Toen ik zelf het boek weer las, ervaarde ik hetzelfde als bij het schrijven. Het werkte echt inspirerend voor mij, alsof ik de tekst niet zelf had geschreven."

Nu reageer je als auteur, maar ik ben benieuwd hoe je persoonlijk vorm geeft aan het afscheidproces en het contact houden met je moeder, zoals jullie in 'Omgaan met gestorvenen' beschrijven. Hoe beleef je dat zelf?

"Dat is natuurlijk heel persoonlijk. In mij is er op elk moment van de dag het besef dat mijn moeder in de Geestelijke wereld is, dat is voor mij realiteit. Ik kan me op elk moment van de dag met haar verbinden, door mij op haar af te stemmen. Dat voel en zie ik innerlijk, bijna nog sterker dan toen ze nog leefde. Ik merk dat ze nog moet wennen en dat ik niet teveel aan haar moet sjoeren. Ik stuur haar geregeld gedachten en liefde toe, soms praat ik hardop tegen haar. Ik neem haar ook mee in gebed. Soms bid ik met haar samen. Ik stel me voor dat we bij elkaar zitten en dat ik haar handen vast heb, net zoals de gewoonte was geworden in de laatste jaren. Ik heb gemerkt dat er bij haar aan het einde van haar leven een behoefte was aan geestelijk voedsel."

Wat wil je daarmee zeggen?

"Ik heb de overtuiging dat het heel belangrijk is om, naast medische zorg, ook zorg te besteden aan de innerlijke kant, aan de ziel. Ik hoor dat ook van anderen, die stervenden begeleiden."

Ik wil graag nog wat vragen stellen aan jou als communicatieadviseur. Als je kijkt naar de fasen die je in 'Spirituele ontwikkeling van mens en organisatie' beschrijft, wat kun je dan zeggen over de kerk in Nederland? Laten we beginnen met de Rooms-katholieke kerk?

"Het is een wat gevaarlijk onderwerp, omdat het niet bedoeling is om mensen of organisaties vast te pinnen. Wat je ziet is dat deze meestal kenmerken vertonen van meerdere fasen tegelijkertijd. Andere fasen werken mee of zijn al in potentie aanwezig. Maar er zijn wel accenten te onderscheiden.

Bij de RK-kerk zie je een steeds sterker teruggrijpen van en naar de centrale macht, van de paus en kardinalen, die de leer zuiver willen houden. Dat betekent dat ze weer regels willen invoeren, die alle tijden door kenmerkend zijn geweest voor de RK-kerk. Er is sprake van een centrale leiding met aan het hoofd één persoon die onfeilbaar is en die een directe verbinding heeft met God. Die persoon weet daardoor wat de waarheid is en geeft die door aan de geloofsgemeenschap. Dat heeft duidelijk de kenmerken van fase 2, waarin de gelovigen nog niet gezien worden als zelfstandig denkende mensen die ook de waarheid in zichzelf kunnen vinden. Ze moeten geleid worden, want anders gaat het mis. Daar zijn de regels en dogma's voor. De RK-kerk was bezig naar fase 3 en 4 te gaan, waarin experimenten mogelijk zijn, bijvoorbeeld met de bevrijdingstheologie in Zuid-Amerika en het oecumenisch werk. Dat teruggrijpen klopt met mijn model, ze blijven steken. Dat is een grote tragedie."

Wat zou jouw advies zijn aan iemand met een gezaghebbende positie in de RK-kerk?

"Kijk waar de ontwikkeling van de mensen heen gaat. Wat je ziet is dat de mensen steeds individueler worden, maar dat individualisme wordt niet begrepen en alleen maar als negatief gezien. We gaan allemaal via fase 3 naar fase 4. Alle mensen willen antwoord op hun individuele zingevingvragen. Die vragen zijn voor ieder mens verschillend. Er gelden geen algemene regels meer. In deze tijd zijn er gesprekspartners nodig voor mensen die ieder stappen moeten zetten op hun eigen weg. Deze mensen willen daarbij ook graag weer een gemeenschap vormen, dat is dan weer de volgende fase. Dat nieuwe zal geen vorm meer kunnen krijgen in instituties met een centraal gezag. Dat zal verdwijnen in dit doorgaande proces."

Geldt ditzelfde ook voor de protestantse kerken?

"De protestantse kerken zitten iets meer in fase 3, er is meer plaats voor individualisme en intellectualisme. Ze hebben ook nog veel van fase 2, maar minder sterk dan in de RK-kerk. In de protestantse kerk gaat het om de persoonlijke relatie van het gemeentelid met God. Maar in de protestantse kerk zijn ook meer fundamentalistische tendensen en dat verwijst dan weer naar fase 2."

Wat zou jouw advies zijn aan de huidige premier, als baas van de politiek, nu we in de samenleving te maken hebben met het naast elkaar bestaan van verschillende vormen van christelijke en andere religies? Het lijkt me een haast onmogelijke opgave al die culturen te verenigen, aangezien ze zich eerst afzonderlijk verder zouden moeten ontwikkelen?

"Je komt dit dilemma ook in organisaties tegen. Het begin is dat je begrijpt waar het bij mensen om gaat en dat die fasen bestaan en dat je dat erkent. Zonder dat begrip kun je geen visie ontwikkelen. De politiek heeft geen idee hoe het verder moet. Eerst was er de emancipatie van de arbeiders, de ontzuiling, emancipatie van de vrouw. Allemaal stappen van fase 2 naar fase 3. Het verleden brokkelt in versneld tempo af en het nieuwe is er nog niet. We staan met lege handen in fase 4. Heel belangrijk is dus te onderkennen dat mensen in verschillende fasen zitten en dus verschillende behoeftes hebben aan begeleiding. De ontwikkeling gaat door."

Kan je in vogelvlucht iets zeggen over landen onderling of continenten onderling?

"Je kunt uitgaan van mensen en van landen. In de diverse landen krijgt de ontwikkeling van mensen een eigen kleur, een eigen klank. In Amerika bijvoorbeeld zie je dat de mensen een bepaalde regering verkiezen: daar gaat het om de strijd om de macht. Daar zie je kenmerken uit fase 3. Op de Balkan zie je nog sterk de gemoedelijkheid van de groepssfeer, daar is de familieband nog heel belangrijk, fase 2 dus. Hoe het ook zij, de opgave van ons mensen, van ons allemaal, is om de geest op een eigen persoonlijke manier tot uitdrukking te brengen."

Marjolein Rikmenspoel is gericht op persoonlijke groei en praktische spiritualiteit. Zij is werkzaam als professioneel aurareader en tevens opgeleid als begeleider van het Transformatiespel. In 2004 geeft zij diverse workshops. Zie voor verdere informatie haar website www.notos.info.